

RAAP-NOTITIE 475

Plangebied Secr. Schipperstraat 36

Gemeente Bergambacht

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Provesta Wonen

Project: archeologisch onderzoek plangebied Secr. Schipperstraat 36 (gemeente Bergambacht)

Titel: Plangebied Secr. Schipperstraat 36, gemeente Bergambacht; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: oktober 2003

Auteur: drs. S. Molenaar

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\BSST\N0475-BSST.qxd

Projectcode: BSST

Projectleider: drs. S. Molenaar

Projectmedewerker: drs. R. Timmerman

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. I.A. Schute

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Provesta Wonen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 3 oktober 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de geplande uitbreiding van de woning aan de Secr. Schipperstraat 36 (gemeente Bergambacht). Het inventariserend archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen (eenduidige) archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Provesta Wonen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 3 oktober 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de geplande uitbreiding van de woning aan de Secr. Schipperstraat 36 (gemeente Bergambacht). Het inventariserend archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied (oppervlakte 30 m²) betreft een woning aan de Secr. Schipperstraat 36 te Bergambacht (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 38B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 113.560/438.565. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Bergambacht, sectie A, nummer 8715. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als tuin. Voor het gebied geldt een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Mesolithicum t/m de Nieuwe tijd (zie § 2.2).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCheologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

Tijdens het bureauonderzoek is een KLIC-melding uitgevoerd. Het graafmeldingsnummer is 03G063477.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geologisch gezien uit Afzettingen van Tiel (komafzettingen) op een afwisseling van Hollandveen en Afzettingen van Gorkum (kom- en oeverafzettingen). Deze afzettingen worden gerekend tot de Westland Formatie (RGD, 1992). De Afzettingen van Gorkum maken deel uit van de fossiele stroomgordel van Bergambacht, die actief was tussen 6000 en 5200 jaar voor Chr. en/of de fossiele Schoonhovense stroomgordel, die actief was tussen 3600 en 2400 voor Chr. (Berendsen & Stouthamer, 2001). Ten zuiden van het plangebied liggen de afzettingen van de Westland Formatie op de afzettingen van de Formatie van Kreftenheye. De afzettingen van de Formatie van Kreftenheye bestaan uit rivierduinen (donken) waarvan de toppen tot aan het huidige maaiveld kunnen reiken (RGD, 1992). Het is mogelijk dat in het plangebied nog donken voorkomen. Het plangebied is niet gekarteerd op de geomorfologische kaart vanwege de ligging in de bebouwde kom.

Bodem

Het plangebied is niet gekarteerd op de bodemkaart vanwege de ligging in de bebouwde kom.

Archeologie

In ARCHIS staat een deel van het plangebied geregistreerd als een terrein van hoge archeologische waarde (figuur 1; CMA-code: 38B-120, Monumentnummer 10471). Het betreft een rivierduin, waarop Bergambacht ligt. Op het rivierduin zijn tijdens eerder archeologisch onderzoek bewoningsresten uit het Midden Neolithicum aangetroffen (Van Dasselaar & De Koning, 2001). Uit de directe omgeving van het plangebied is een groot aantal vindplaatsen bekend. Ten zuiden van het plangebied ligt een terrein van zeer hoge archeologische waarde (CMA-code: 38B-001, Monumentnummer 6390). Het betreffen de resten van het laat-middeleeuwse kasteel 's-Heer Aartsberg en de resten van een huis uit de Nieuwe tijd. Ten noorden en ten zuiden van het plangebied is op verschillende plaatsen aardewerk aangetroffen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (ARCHIS-waarnemingsnummers 24603, 24605, 24606, 24607, 24608, 24610, 24612, 24613 en 24614; 24615, 24617 en 24629). Deze liggen zo ver van het plangebied dat ze niet staan afgebeeld in figuur 1.

Tijdens eerder archeologisch onderzoek ten zuiden van het plangebied (ter hoogte van de Badhuisstraat) zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van donken in de ondergrond aangetroffen (Schute, 2002).

Historische geografie

Op grond van de specifieke schaalgrootte van het historisch kaartmateriaal (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990; ROBAS Producties, 1989) is de aan- of afwezigheid van historische bebouwing in het plangebied niet vast te stellen. Historische kadasterkaarten ontbreken.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden. Volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (Provincie Zuid-Holland, 2003) geldt voor het plangebied eveneens een lage kans op archeologische sporen.

Mogelijk komen echter in het plangebied rivierduinen (donken) voor. Hierop worden bewoningsresten uit het Mesolithicum en/of Neolithicum verwacht. Op grond hiervan en op grond van de aanwezigheid van vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd in de directe omgeving gold voor het plangebied voor aanvang van het veldonderzoek een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Mesolithicum t/m de Nieuwe tijd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied 2 boringen verricht (figuur 1).

Er is geboord tot maximaal 7,5 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 4 cm. De boringen zijn beschreven onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodemopbouw in de 2 boringen komt grotendeels overeen. Tot circa 1,0 m -Mv is de bodem verstoord. Het verstoorde pakket bestaat uit grof zand, klei en veen en bevat puinbrokjes en grind. Tussen circa 1,0 en 4,0 m -Mv is een pakket veen aangetroffen. Het veen in boring 1 bestaat uit bosveen; het veen in boring 2 bestaat voornamelijk uit rietveen. Het veen is geïnterpreteerd als Hollandveen. Tussen 4,0 en 7,5 m -Mv is lichtgrijze tot bruingrijze, matig tot sterk siltige klei aangetroffen. Het pakket klei is geïnterpreteerd als de komafzettingen van de Afzettingen van Gorkum. In boring 1 zijn tussen 5,9 en 6,6 m -Mv enkele dunne zandlaagjes in de klei aangetroffen. Deze zijn geïnterpreteerd als oeverafzettingen. Tijdens het booronderzoek is binnen 7,5 m -Mv geen donk(zand) aangetroffen.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn direct onder het maaiveld brokjes recent puin aangetroffen. Aangezien deze zijn aangetroffen in de geroerde bovengrond waarin zich veel recent materiaal bevindt en waarin verder geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, vormen deze indicatoren geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ondanks de middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Mesolithicum t/m de Late Middeleeuwen (zie § 2.2) zijn tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied. De bodem in het plangebied is tot circa 1 m -Mv verstoord. Vermoedelijk is dit het gevolg van grondwerkzaamheden tijdens de bouw van de woning. Naar verwachting zullen hierdoor eventueel aanwezige archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd zijn verstoord of verdwenen. Of de Afzettingen van Gorkum die zijn aangetroffen, kunnen worden gerekend tot de fossiele stroomgordel van Bergambacht of de fossiele stroomgordel van Schoonhoven is niet vastgesteld. Tijdens het booronderzoek is binnen 7,5 m -Mv geen donk aangetroffen. Dit sluit aan bij de resultaten van eerder onderzoek dat is uitgevoerd direct ten zuiden van het plangebied (Schute, 2002).

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van (duidelijke) aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Dasselaar, M. van, & M.W.A. De Koning**, 2001. Karterend en waarderend archeologisch booronderzoek bouwlocatie 't Slot te Bergambacht. *Rapport A01-556.Z*. ArcheoMedia B.V., Nieuwekerk aan de IJssel.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Provincie Zuid-Holland**, 2003. *Cultuurhistorische hoofdstructuur Zuid-Holland: regio Krimpenerwaard en Gouwestreek*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- RGD**, 1992. *Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem West*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Zuid-Holland, Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Landsmeer.
- Schute, I.A.**, 2002. Plangebied Badhuisstraat 17. Gemeente Ambacht. Een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-notitie 330*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel I: West-Nederland 1839-1859*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

- komafzetting** Bij de laagste stroomsnelheid afgezette sedimenten (klei) in het komgebied.
- oeverafzetting** Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend zand- en zavelafzettingen.
- rivierduin** Door uitstuiving uit een riviervlakte hierlangs ontstaan duin (in Nederland meestal Weichselien of Vroeg Holoceen van ouderdom).
- stroomgordel** Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).

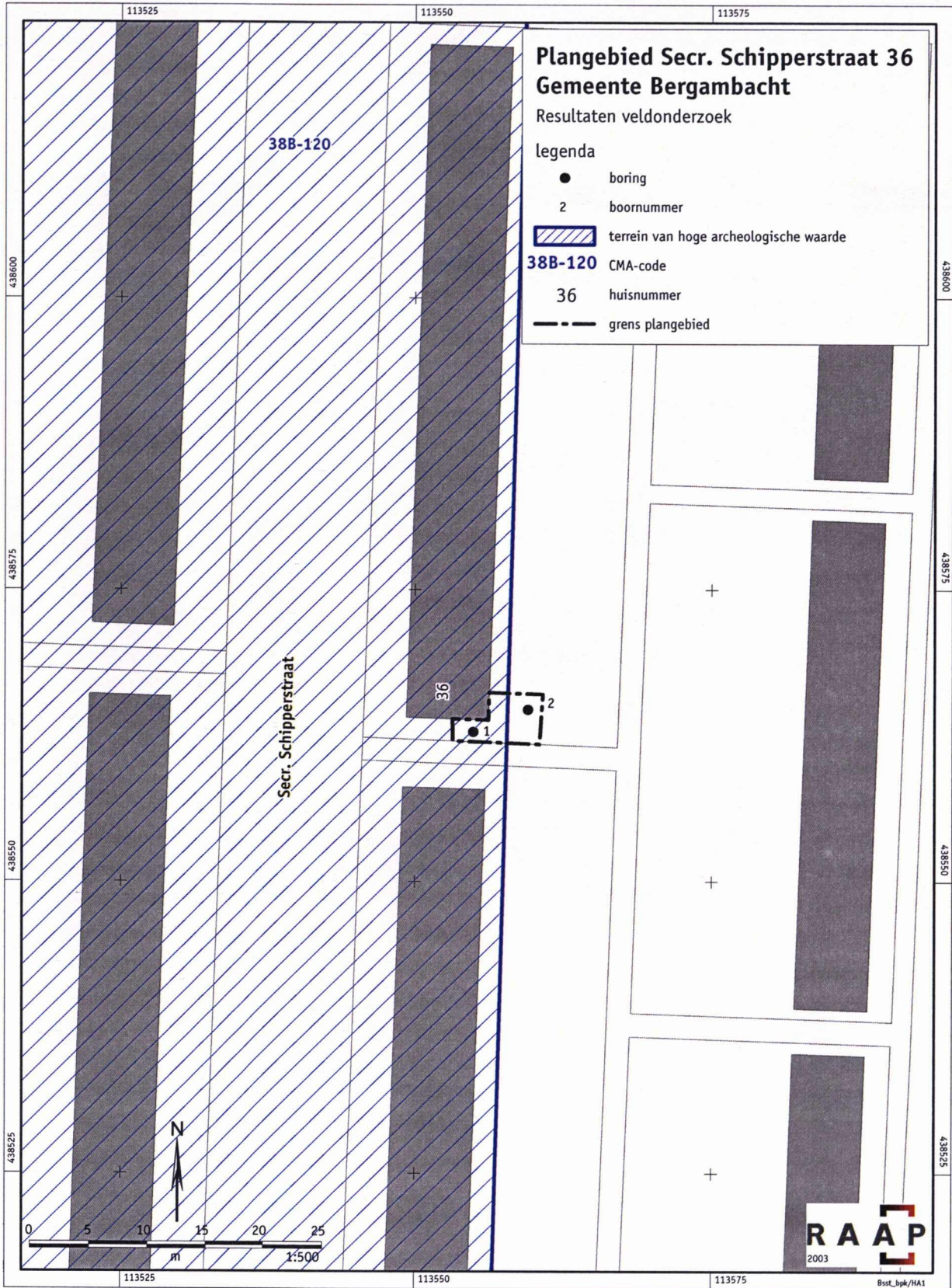
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.